

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خدای بی نیاز، دانشی بی آغاز

و بی سرانجام

درسهایی از اصول دین، شماره پنجم

درس‌هایی از اصول دین، شماره پنجم / ۳

نام جزوه: خدای بی‌نیاز، دانشی بی‌آغاز و بی‌سرانجام

نویسنده: هیأت تحریریه موسسه در راه حق

ناشر: موسسه در راه حق

نوبت چاپ: مکرر

تاریخ چاپ: ۱۳۹۶ هـ ش

چاپخانه: سلمان فارسی

نشانی: قم، خیابان آیت الله مرعشی نجفی (ارم)

کوچه ۲۰ - پلاک ۱۰ - موسسه در راه حق

تلفن: ۲-۳۷۷۴۳۲۲۱ (۰۲۵)

www.darrahehaq.com

سامانه پاسخگویی پیامکی: ۱۰۰۰۲۲۲۳۳۳

رایگان

۴ / خدای بی نیاز، دانشی بی آغاز و بی سرانجام

فهرست مطالب

یک قانون ثابت و تجربی

جهانی که به چشم می‌بینیم جهانی است مادی که از ذرات اتمی ترکیب شده، موجودات این جهان هرکدام، مکان و اثر خاصی دارند و به همین جهت فعل و انفعالات و آثار آنها نمی‌تواند به همه جا و همه سو یکنواخت برسد دوری و نزدیکی در رسیدن آثار و دریافت آنها مؤثر است هرچه به مکان آنها نزدیک‌تر شویم تأثیرشان بیشتر و هرچه از آنها دورتر گردیم تأثیر آنها کمتر می‌شود تا جایی که ممکن است بر اثر دوری، تأثیر آنها به کلی از بین برود.

۶ / خدای بی نیاز، دانشی بی آغاز و بی سرانجام

اکنون برای روشن شدن این موضوع به ذکر

مثال‌هایی می‌پردازیم:

۱ - نیروی آهنربایی در تمام فاصله‌ها یکسان

نیست و هرچه آهن، به آهنربا نزدیک‌تر باشد با

نیروی بیشتری جذب می‌شود؛ چنانکه اگر میخی را

در فاصله‌ی دو سانتیمتر از آهنربا بگیریم نسبت به

هنگامی که در فاصله‌ی ده سانتیمتر واقع شود؛ با

نیروی بیشتری جذب می‌گردد.

۲ - حرارت خورشید در سطح کره‌ی زهره با

حرارت آن در سطح کره‌ی زمین مساوی نیست زهره

چون به خورشید نزدیک‌تر است، حرارت بیشتری

جذب می‌کند و از زمین گرم‌تر است.

درسهایی از اصول دین، شماره پنجم / ۷

۳ - نور یک چراغ ممکن است تا صد متر برسد ولی در سراسر این فاصله، اندازه‌ی روشنایی یکسان نیست و هر چه به چراغ نزدیک‌تر شویم، مقدار روشنایی بیشتر می‌شود.

۴ - صدای یک شاعر و یا یک سخنران ممکن است تا پنجاه متر، برسد ولی در تمام این فاصله، یکسان نیست: هر چه به گوینده نزدیک‌تر باشیم صدا رساتر و هر چه دورتر باشیم نارساتر به گوش می‌رسد.

۵ - اگر بنا شود زمام داری بخواهد به فعالیت‌های شخصی اکتفا کند و از دیگران و حتی از وسایل روز استفاده نکند، نفوذی نخواهد داشت؛ زیرا فعالیت و کوشش‌های شخصی او مکان خاصی دارد

۸ / خدای بی نیاز، دانشی بی آغاز و بی سرانجام

و بر آنان که از او دورند نمی‌تواند مسلط گردد و اعمال نفوذ نماید. به عکس اگر از دیگران و از وسایل روز استفاده کند می‌تواند تا هرکجا که دیگران نفوذ دارند اعمال نفوذ بنماید البته این اعمال نفوذ فعالیت شخصی او نیست بلکه در حقیقت قدرت هواخواهان اوست که مطابق میل و خواسته‌ی او اعمال می‌گردد. و در عین حال دوری و نزدیکی نسبت به هواخواهان او در نفوذ و اعمال قدرت آنان بی تفاوت نیست و فرق محسوسی دارد.

مثال‌های بالا این نکته را روشن می‌سازد که: هر موجودی که جا و مکان داشته باشد، اثری که از خود به جا می‌گذارد، در همه جا یکسان نیست؛ بلکه طوری است که هر چه به مرکز و مکان آن نزدیک‌تر شویم

درسهایی از اصول دین، شماره پنجم / ۹

تأثیر آن بیشتر و هر چه از آن دورتر گردیم تأثیر،
کمتر خواهد بود.

آیا خدا هم، مرکزی دارد!؟

بعضی ممکن است گمان کنند که: خدا هم مانند
خورشید و سایر موجودات مادی مکانی دارد و
بر فراز آسمانها مسندی گسترده است و از آنجا به
کار خلقت می پردازد! در صورتی که چنین نیست، زیرا:
نظم جهان آفرینش که اثر خداست، در همه جا یکسان
و از قعر دریاها تا فراز کهکشانها، حکم فرماست و
جایی نیست که نظم کافی در آنجا به کار نرفته باشد.
این طور نیست که نظم، مرکزی داشته باشد و
هر چه از آن محل دورتر شویم، نظم و ترتیب
رفته رفته کاهش باید و یا اینکه به جایی برسیم که

۱۰ / خدای بی نیاز، دانشی بی آغاز و بی سرانجام

دیگر از نظم و ترتیب اثری نبینیم و هرج و مرج حکم فرما باشد در صورتی که اگر خدا مانند موجودات مادی مکان داشت، مسلماً اثر او در جهان آفرینش یکسان نبود.

پس با توجه به این موضوع دانسته می شود که آفریدگار جهان مکان و مرکزی ندارد. علاوه بر این، خدا خود مکان را آفریده است و هیچ گاه ممکن نیست خالق و پدیده آورنده، به آفریده‌ی خود، محتاج باشد.

خدا، به مخترعان نیز قیاس نمی شود زیرا آنان - چنانکه در درس پیش بحث شد - خالق نیستند و تنها شاهکار آنان در این است که خواص و آثار بعضی موجودات را فهمیده و از ترکیب و به هم

درسهایی از اصول دین، شماره پنجم / ۱۱

پیوستن آنها موفق شده‌اند وسیله‌ای در اختیار بشر قرار دهند که حتی خود ممکن است به آن محتاج باشند ولی خدا که خالق همه‌ی موجودات است هیچ‌گاه نیازی به مخلوقات ندارد.

آیا خدا دیده می‌شود؟

اکنون که دانستیم خدا مکان ندارد، روشن است که جسم هر نیست. زیرا جسم به مکان نیاز دارد و هیچ جسمی نیست که مکان نداشته باشد و چون خدا جسم نیست، لذا دیده هم نمی‌شود. زیرا چشم فقط اجسام را می‌بیند.

خدا به چیزی احتیاج ندارد.

۱۲ / خدای بی نیاز، دانشی بی آغاز و بی سرانجام

چون خدا آفریننده‌ی غذا و سایر لوازم زندگی و همه موجودات است باید گفت به هیچ‌یک از آنها نیز احتیاج ندارد.

پس خدا حقیقتی است کامل که به هیچ چیز احتیاج ندارد.

پس خدا حقیقتی است کامل که به هیچ چیز احتیاج ندارد و مانند بشر نیازمند به مکان، غذا و سایر لوازم زندگی نیست بلکه همه به او محتاج و نیازمندند.

اکنون ممکن است پرسید خدایی که جسم نیست، مکان ندارد دیده نمی‌شود، پس چیست؟ و چگونه بگوییم او وجود دارد؟

درسهایی از اصول دین، شماره پنجم / ۱۳

برای روشن شدن این مطلب به مثال زیر توجه

کنید:

می‌توانیم بگوییم:

الکتریسیته جامد نیست.

الکتریسیته مایع نیست.

الکتریسیته گاز نیست.

ملاحظه می‌کنید که این «نیست» ها، با هستی

الکتریسیته منافات ندارد و هیچ‌گاه صحیح نیست

بگوییم که: چون الکتریسیته، جامد، مایع و گاز نیست

پس وجود ندارد؛ بلکه باید گفت: الکتریسیته حقیقتی

است غیر از آن‌ها که قبلاً برشمردیم.

و اکنون درباره‌ی خدا می‌گوییم:

خدای بی‌نیاز جسم نیست.

۱۴ / خدای بی نیاز، دانشی بی آغاز و بی سرانجام

خدای بی نیاز مکان ندارد.

خدای بی نیاز دیده نمی شود.

خدای بی نیاز به چیزی احتیاج ندارد.

یعنی هیچ یک از این کمبودها در وجود کامل و نامحدود خدا که سرچشمه‌ی هستی است، راه ندارد. و هر چه هست کمال و بی نیازی است. همین ویژگی‌ها، ذات او را از سایر موجودات ممتاز ساخته است.

این است خدایی که باید به او معتقد باشیم.

چنین خدایی را عقل و فطرت می پذیرد و هیچ عاقل منصفی نمی تواند وجود او را انکار کند و مقایسه‌ی این عقیده با عقاید گروهی که خدا را در ردیف بشر قرار می دهند و برای او جسم و فرزند و

درسهایی از اصول دین، شماره پنجم / ۱۵

سایر صفات بشری تصوّر می‌کنند؛ امتیاز و عظمت و شکوه آیین پاک اسلام را روشن‌تر می‌سازد.

و اصولاً می‌توان گفت بسیاری از مادی‌ها در اثر این‌که خدای واقعی (خدایی که اسلام معرفی می‌کند) به ایشان معرفی نشده و هر چه شنیده‌اند خدایی پر پیرایه و غیرواقعی بوده است، به انکار خدا برخاسته‌اند.

دانشی بی‌آغاز و بی‌انجام از ناکجا تا هر جا

دانش بیشتر - محصول عالی‌تر

بولدوزرهای بزرگ و قوی که در راه‌سازی مورد استفاده قرار می‌گیرد و کارهای مختلف و مهمی

۱۶ / خدای بی نیاز، دانشی بی آغاز و بی سرانجام

انجام می‌دهد، گواه بزرگ بر علم و دانش مهندس آن است. و باید گفت: سازنده‌ی آن به‌خوبی از قوانین مکانیک، نسبت آلیاژها^۱ و فرموله‌ای فیزیکی باخبر بوده است.

تمام ساخته‌های بشر نیز از هوش و استعداد سازنده‌ی آن حکایت می‌کند و هرچه محصول، عالی‌تر و دقیق‌تر باشد نشان می‌دهد که: دانش سازنده‌ی آن بیشتر و کامل‌تر است.

قابل مقایسه نیست

عظمت و اسرار جهان آفرینش با ساختمان یک بولدوزر، و یا با سایر ساخته‌های بشر، قابل مقایسه

۱. مخلوط ذوب‌شده دو فلز غیر هم‌جنس.

درسهایی از اصول دین، شماره پنجم / ۱۷

نیست. دقائق بی شماری که در موجودات جهان بکار رفته است؛ علم بی پایان خدا را در نظرها مجسم می سازد.

اکنون در مثال های زیر دقت فرمائید:

۱ - نیوتن می گوید: ما با مطالعه ی ساختمان

گوش و چشم می فهمیم که سازنده ی گوش، قوانین مربوط به «صوت» را کاملاً می دانسته است و سازنده ی چشم از قوانین پیچیده ی مربوط به «نور» و رؤیت باخبر بوده است. و از مطالعه در نظام آسمانها به حقیقت بزرگی که آنها را با نظم مخصوصی اداره می کند؛ پی می بریم.^۱

۱۸ / خدای بی نیاز، دانشی بی آغاز و بی سرانجام

۲ - ساختمان و سازمان حیاتی یک خفاش
انباشته از شگفتی‌ها است. این حیوان برای این‌که در
تاریکی بتواند راه را بیابد و به مانعی برخورد نکند؛
مانند دستگاه «رادار» امواجی (۳) در فضا پخش
می‌کند. در صورتی‌که مانعی سر راه باشد؛ امواج بدان
برخورد می‌کند و بازمی‌گردد و بدین ترتیب خفاش
راه را بازمی‌یابد.

۳ - پوسته یا قشر مغز وسیع‌ترین قسمت
دستگاه عصبی است و به‌طور کلی از لایه‌های سلولی
بسیار نازک به قطر تقریبی $1/5$ تا 4 میلی‌متر که
سراسر چین‌های آن را پوشانده، تشکیل شده و
وسعتش به‌طور تقریب 23000 سانتی‌متر مربع است.

درسهایی از اصول دین، شماره پنجم / ۱۹

در قشر تقریباً ۹/۳ میلیارد سلول عصبی وجود دارد که در طبقاتی روی هم قرار گرفته‌اند.^۱

۴ - حشرات بااینکه کوچک هستند؛ ریزه‌کاری‌های شگرفی در آن‌ها بکار رفته است. مثلاً به‌جای چشم ساده دارای چشم مرکب هستند. چشم مرکب از واحدهای بینایی بنام اماتیدی^۲ درست شده است. هر یک از واحدهای بینایی مانند یک چشم ساده - از خارج به‌طرف داخل - از قسمت‌های قرنیه، عدسیه و شبکیه تشکیل یافته است.

تعداد اماتیدی در حشرات متفاوت است؛ در «کرم شب تاب» ۲۵۰۰ عدد و «آسیابک» از ۱۰۰۰۰ تا

۱. فیزیولوژی گایتون، ج ۲، ص ۹۵۷.

۲. ommatidie .

۲۰ / خدای بی نیاز، دانشی بی آغاز و بی سرانجام

۲۸۰۰۰ می‌باشد.^۱ حشرات چون قادر نیستند سر خود را حرکت دهند؛ به وسیله‌ی این چشم‌ها می‌توانند اشیایی را که در پشت یا کنار آن‌ها قرار گرفته است؛ مشاهده کنند.

نمونه‌های فوق روشن می‌سازند که: سازنده‌ی جهان با بینایی کامل و دانش بی‌پایان، دست به خلقت و آفرینش جهان زده است. اکنون این سؤال پیش می‌آید که: آیا خدا پس از آفرینش جهان بر همه چیز آن، دانا است؟

آری

خدا از همه چیز در هر جا و تا هر کجا، خبر

دارد:

۱. حشره‌شناسی دکتر محمود شجاعی، ص ۲۴۸.

درسهایی از اصول دین، شماره پنجم / ۲۱

از: درخشش دورترین تک‌ستاره، بر پیشانی بلند
آسمان...

از: تلاطم سبزگون و بی‌آرام موج‌ها، در
دورترین کرانه‌ی اقیانوس‌ها...

از: غریب‌ترین ژرفنای دره‌های دور، بر دامان
کوهستان‌ها...

از: جنبش برگی به نوازش نسیم، در انبوه
برگ‌ها...

از: ناله‌ی مغموم مرغ شباهنگ در سکوت و
همگون جنگل‌ها...

از: سوسوی فانوس‌های سبز کرم‌های شب‌تاب،
در لابلای شاخ و برگ بوته‌های تمشک...

۲۲ / خدای بی نیاز، دانشی بی آغاز و بی سرانجام

از: شمار بی شمار ماهیان و گونه گون رنگ های
آن ها و بسیار انواع آنان، در سراسر آب های جهان...
از: زایش بره غزالان عنبرین موی در فشرده ی
درختان جنگل های دوردست...

از: لغزش مروارید شفاف شبنم، بر گلبرگ
نیم شکفته ی غنچه ی شقایقی در سایبان سنگ ها... و:
باری، او از: بلندکوه، خمیده ی آسمان،
گسترده ی دشت و دریا، فشرده ی معدن، پنهان غار...
همه و همه خبر دارد و به همه چیز داناست.

چه زیباست کلام خدا

«خدا از آنچه در - سینه های دشت و ژرفای -
دریاست - آگاه است. و هر برگی که از درختی

درسهایی از اصول دین، شماره پنجم / ۲۳

می‌افتد و هر دانه‌ای که در نهان زمین پنهان است و هر تر و خشکی، در پیشگاه او روشن است^۱.

چرا خدا داناست؟

چون: هستی‌بخش خالق از آفریده‌ی خود کاملاً آگاه است و همیشه به آن توجه دارد. چنان‌که ما از صورت‌های ذهنی خود غافل نیستیم و هرگاه و تا مدتی که بخواهیم موجود باشیم، در ذهن، هستند و به آن‌ها توجه داریم ولی اگر توجه خود را از آن‌ها برداریم ناپدید می‌شوند.

شما اگر در ذهن خود انسانی را تصوّر کنید حتماً به تمام جنبش‌ها و آرامش‌های او آگاهی دارید

۲۴ / خدای بی نیاز، دانشی بی آغاز و بی سرانجام

و هیچ‌گاه کارهای وی از نظر شما پنهان نیست؛ بدین جهت که آن آدمک ذهنی، آفریده‌ی ذهن شماست. به این معنی که قبل از تصور شما اصلاً وجودی نداشت و شما با تعقل و تصور خود آن را به وجود آوردید.

خدا هم که جهان و جهانیان را به وجود آورده و هستی آن‌ها از اوست به همه‌ی آن‌ها درمی‌نگرد و از آن‌ها غافل نیست البته فرق ما که می‌توانیم صورت‌های ذهنی خود را ایجاد کنیم و خدا که جهان را به وجود آورده این است که ما خود نیز، در اصل هستی در او نیازمندیم و هستی ما از اوست. اما خدا از هر نظر و هرکس بی‌نیاز و هستی‌بخش همه‌ی

درسهایی از اصول دین، شماره پنجم / ۲۵

موجودات می‌باشد و بدین جهت او را منحصرأ، خالق حقیقی می‌نامیم.

فرق خالق و سازنده

سازنده‌ی مغز الکترونیک چون خالق و به وجود آورنده‌ی آن نیست و تنها با اسلوب فنی چیزی را که موجود بوده به صورتی ویژه درآورده است؛ از محاسبات و بایگانی آن در آینده خبر ندارد؛ همچنین سایر مخترعین، مکتشفین و صنعتگران از تمام جزئیات، جنبش‌ها و آرامش‌های مصنوعات خود اطلاع ندارند، چون آن‌ها ساخته‌های خود را ایجاد نکرده‌اند و از نیستی به هستی نیاورده‌اند، بلکه مواد مصنوعاتشان در خارج آماده بوده و فقط آنان با تجزیه و ترکیب، شکل آن‌ها را عوض کرده‌اند. مثلاً

۲۶ / خدای بی نیاز، دانشی بی آغاز و بی سرانجام

هواپیما از موادی درست شده است که همه به صورت خام در معادن وجود دارد و پس از استخراج، ذوب و قالب‌گیری به شکل هواپیما در آمده است.

بنابراین سازندگان، ساخته‌های خود را نیافریده‌اند بلکه شکل مواد تغییر داده‌اند و لذا برای همیشه از آن‌ها آگاهی ندارند و از این جهت آن‌ها را نمی‌توان خالق و آفریدگار نامید و چنانچه در بعضی موارد بدان‌ها خالق اطلاق شده باشد، به طور مجاز و غیرحقیقی است.

اما خدا که به وجود آورنده‌ی همه چیز است، همیشه به کارهای آن‌ها آگاه و دانا است: چون خالق حقیقی واقعی است.

قرآن کریم می‌فرماید:

درسهایی از اصول دین، شماره پنجم / ۲۷

آیا آنکه آفریده است از اسرار آفریده‌های
خویش باخبر نیست؟^۱

اینک می‌دانیم که: ما و تمام مخلوقات جهان از
پیشگاه شکوهمند و پر عظمت پروردگار دور نیستیم.
هر جا باشیم و به هر سرزمینی مسافرت کنیم: به قعر
دریاها، قلب آسمان‌ها و تنگنای دره‌ها باز از نظر او
پنهان نخواهیم بود. کوچک‌ترین کار پسندیده و یا کار
خلاف را می‌نگرد و پاداش و یا کیفر می‌دهد.

آیا کسی که چنین خدایی دارد و به او ایمان
آورده است:

هرگز، گرد گناه و زشتی‌ها می‌گردد؟...